

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

Наталія ЗАХОЖА¹,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
<https://orcid.org/0000-0002-1095-5738>,
nata.zakhozha@gmail.com

Ольга КАСАРДА¹,

кандидат педагогічних наук, доцент,
<https://orcid.org/0000-0001-8872-3198>,
okasarda@gmail.com

Венера КРЕНДЕЛЕВА¹,

старший викладач,
<https://orcid.org/0009-0008-4899-3159>

Ольга РОДА¹,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
<https://orcid.org/0000-0003-1991-4112>,
roda.olha@vnu.edu.ua

Жанна МУДРИК¹,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
<https://orcid.org/0000-0003-4263-3829>,
zannamudrik@gmail.com

¹*Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Анотація. Національно-патріотичне виховання молоді – це комплексна, системна й цілеспрямована діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, закладів освіти, сім'ї, громадських об'єднань та інших інституцій щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості. Сьогодні кожен українець має розуміти, що він частина великого історичного спадку. Патріотизм дає нам мотивацію брати участь у громадських ініціативах, волонтерських програмах та інших діях, спрямованих на поліпшення життя в Україні. У статті розкрито перспективи розвитку національно-патріотичного виховання студентської молоді засобами фізичної культури і спорту в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України. Проаналізовано теоретичні підходи вітчизняних науковців до проблеми формування патріотичної свідомості молоді, обґрунтовано виховний, соціалізаційний і реабілітаційний потенціал фізичної культури як чинника становлення громадянської позиції та національної ідентичності здобувачів вищої освіти. Визначено роль фізкультурно-спортивної діяльності у формуванні морально-вольових якостей, психологічної стійкості, готовності до захисту Батьківщини та активної участі в суспільному житті. Окреслено перспективні напрями вдосконалення національно-патріотичного виховання студентів, зокрема впровадження військово-прикладних видів діяльності, інтегративних фізкультурно-спортивних програм, використання цифрових технологій, розвиток волонтерських ініціатив і партнерської взаємодії між закладами освіти, спортивними організаціями та громадськими інституціями. Як висновок, стверджується,

що фізична культура і спорт є ефективними засобами формування патріотичних цінностей, громадянської відповідальності та духовної єдності молоді в сучасних соціокультурних умовах.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, студенти, фізична культура, спорт, громадянська свідомість, воєнний стан.

PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENTS BY MEANS OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Nataliya ZAKHOZHA¹,

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor,
<https://orcid.org/0000-0002-1095-5738>,
nata.zakhozha@gmail.com

Olga KASARDA¹,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
<https://orcid.org/0000-0001-8872-3198>,
okasarda@gmail.com

Venera KRENDELEVA¹,

Senior Lecturer,
<https://orcid.org/0009-0008-4899-3159>

Olha RODA¹,

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor,
<https://orcid.org/0000-0003-1991-4112>,
roda.olha@vnu.edu.ua

Zhanna MUDRIK¹,

Candidate of Physical Education and Sports, Associate Professor,
<https://orcid.org/0000-0003-4263-3829>,
zannamudrik@gmail.com

¹Lesia Ukrainka Volyn National University

Abstract. National-patriotic education of youth is a comprehensive, systematic and purposeful activity of state authorities and local governments, educational institutions, family, public associations and other institutions to form a high patriotic consciousness in the younger generation. Today, every Ukrainian should understand that he is part of a great historical heritage. Patriotism gives us motivation to participate in public initiatives, volunteer programs and other actions aimed at improving life in Ukraine. The article reveals the prospects for the development of national-patriotic education of student youth by means of physical culture and sports in the conditions of martial law and post-war reconstruction of Ukraine. The theoretical approaches of domestic scientists to the problem of forming patriotic consciousness of youth are analyzed, the educational, socialization and rehabilitation potential of physical culture as a factor in the formation of civic position and national identity of higher education applicants is substantiated. The role of physical culture and sports activities in the formation of moral and volitional qualities, psychological stability, readiness to defend the Motherland and active participation in public life is determined. Promising directions for improving national-patriotic education of students are outlined, in particular, the introduction of military-applied activities, integrative physical culture and sports programs, the use of digital technologies, the development of volunteer initiatives and partnership between educational institutions, sports organizations and public institutions. As a conclusion, it is argued that physical culture and sports are effective means of forming patriotic values, civic responsibility and spiritual unity of youth in modern socio-cultural conditions.

Key words: national-patriotic education, students, physical culture, sports, civic consciousness, martial law.

Постановка проблеми. Одним із важливих показників духовно-морального розвитку особистості є її ставлення до Батьківщини, духовних і культурних цінностей народу, а також до співвітчизників. Соціокультурні трансформації, що відбулися в суспільній свідомості протягом останніх років, а також ідеологічна невизначеність у процесах державотворення призвели до втрати чітких ціннісних орієнтирів і суперечливості духовно-моральних ідеалів. Унаслідок цього ціннісні установки молодого покоління нерідко набувають агресивного або руйнівного характеру щодо особистості, родини й держави. У цьому контексті виховання патріотизму як інтегративної духовно-моральної якості молоді – майбутньої інтелектуальної, культурної, політичної та бізнесової еліти України – є одним із пріоритетних завдань не лише педагогічної науки, а й сучасного державотворення. Провідну роль у розв'язанні цього завдання відіграє цілеспрямована громадська діяльність закладів вищої освіти, спрямована на національно-патріотичне виховання учасників освітнього процесу [7].

Згідно зі Стратегією національно-патріотичного виховання, зміст зазначеного процесу передбачає формування національно-культурної та громадянської ідентичності, національно-патріотичного світогляду, збереження й розвиток державницьких і духовно-моральних цінностей українського народу. Важливими складовими є усвідомлення історичних, культурних і духовних надбань нації, готовність громадян до захисту незалежності та територіальної цілісності України, формування активної громадянської позиції, почуття власної та національної гідності. Окрему увагу приділено координації діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських об'єднань, залученню сім'ї, волонтерів і громадських активістів, розвитку державної мови та консолідації суспільства навколо ідей спільного майбутнього [15].

У новій редакції Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України та Заходах щодо її реалізації до 2025 року визначено, що ключовими складовими національно-патріотичного виховання є громадянсько-патріотичний, духовно-моральний і військово-патріотичний напрями. Вони виступають стрижневими засадами формування світогляду сучасного й майбутнього поколінь, які розглядають розвиток держави як умову власного особистісного зростання. Ці підходи ґрунтуються на ідеях гуманізму, соціальної відповідальності,

демократичних цінностей, свободи, толерантності, здорового способу життя та готовності до змін [9].

Одним із найважливіших шляхів реалізації концептуальних основ процесу національно-патріотичного виховання учасників освітнього процесу є використання засобів фізичної культури та спорту, які в умовах воєнного стану набувають особливої актуальності. Нині Українська держава та її громадяни безпосередньо залучені до процесів, які мають надзвичайно вагоме значення не лише для власного майбутнього, а й для подальшої долі сусідніх країн та формування світового порядку загалом. У складних та болісних умовах сучасних викликів і загроз, водночас із відкриттям нових можливостей розвитку та глибокими трансформаціями в політичній, економічній і соціальній сферах, пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд із захистом суверенітету й територіальної цілісності та інтеграцією до європейського й євроатлантичного простору, стає формування оновленої стратегії виховання. Така стратегія має розглядатися як багатокomпонентна та багатовекторна система, здатна істотно впливати на майбутній розвиток Української держави. На сучасному етапі серед основних виховних напрямів особливого значення набувають громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання. Саме вони становлять змістовне ядро національно-патріотичного виховання, відповідаючи як актуальним потребам і викликам сьогодення, так і формуючи світоглядні засади нинішніх і майбутніх поколінь [8; 16].

Реалізація зазначених напрямів сприяє вихованню особистості, для якої розвиток держави є передумовою власного саморозвитку, що ґрунтується на ідеях патріотизму, поваги до культурних і духовних цінностей Українського народу, його історико-культурної спадщини та традицій, принципах гуманізму, демократії, свободи, соціальної відповідальності, толерантності й дбайливого ставлення до природи як національного багатства. Важливими складниками також є формування культури здорового способу життя, готовності до суспільних змін і виконання громадянського обов'язку щодо захисту незалежності та територіальної цілісності України.

Патріотизм та національно-патріотичне виховання актуальні як для держави, так і для системи освіти. Основним інститутом, що забезпечує його реалізацію, є держава, але вагомий внесок у розвиток патріотичного виховання вносять освітяни,

батьки, громадські організації та волонтери. Патріотичне виховання важливе для зміцнення єдності та національної ідентичності, сприяє формуванню почуття належності до власної культури, мови, історії, традицій та національних цінностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасне українське суспільство гостро потребує формування самодостатньої, фізично й духовно стійкої особистості, здатної до активної участі в суспільно значущій діяльності, саможертви та захисту Батьківщини, усвідомлення власної ролі у розвитку незалежної держави [3]. Тому основними завданнями національно-патріотичного виховання, у ракурсі дослідження патріотичного змісту виховання здобувачів вищої освіти є: створення умов для виховання майбутнього фахівця нової генерації; формування національної свідомості та відповідальності; виховання політичної, економічної та правової культури, поваги до Основного Закону держави, законів України, державної символіки, української мови; культивування кращих рис української ментальності, господарської відповідальності, підприємливості та ініціативи; створення умов для розвитку індивідуальних здібностей, талантів молоді, для самореалізації її у сфері наукової, професійної, художньо-естетичної та спортивно-оздоровчої діяльності; упровадження сучасних демократичних взаємовідносин між педагогом та молододу людиною як одного із засобів формування вільної особистості. Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, потребують нового підходу і нових шляхів до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. Ідеалом виховання виступає різнобічно та гармонійно розвинений національно свідомий, високоосвічений, життєво компетентний громадянин-фахівець, здатний до саморозвитку та самовдосконалення. Вагомим завданням виховної діяльності в закладах освіти всіх рівнів є створення умов для формування активної життєвої позиції молоді, громадянського самовираження та самореалізації, максимального задоволення їхніх потреб в інтелектуальному, культурному і моральному розвитку. велике значення у вихованні патріотизму має вивчення історії рідного краю, культури, мови, традицій і звичаїв свого народу і своїх предків.

Науковці [8; 10; 12; 17] наголошують, що в сучасних реаліях особливої ваги набуває патріотичне виховання студентської молоді. Саме заклад вищої освіти виступає ключовим

соціальним інститутом, що забезпечує формування у студентів почуття любові до Батьківщини, поваги до історії, культури та національних традицій українського народу. Дослідниками обґрунтовано модель військово-патріотичного виховання молоді, що базується на засадах етнопедагогіки та враховує нейропедагогічні критерії психофізичної готовності особистості до захисту Батьківщини. Реалізація такої моделі передбачає впровадження спеціальних курсів, зокрема бойових мистецтв.

О. В. Годзь [4] у своїх наукових працях зазначає, що система фізичного виховання має значний потенціал у формуванні в молоді поваги до загальнолюдських гуманістичних цінностей та вихованні патріотично налаштованої, громадянсько й національно свідомої особистості. Така особистість здатна до творчої самореалізації, самостійного прийняття рішень і відповідальної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що сприяє збереженню національної ідентичності українського суспільства та підвищенню авторитету держави на міжнародному рівні.

Патріотичне виховання в умовах війни, як зазначає В. Андрущенко [1], повинно мати не лише ідеологічний, а й практично орієнтований характер, спрямований на формування в молоді готовності до активних дій, уміння діяти в екстремальних умовах, а також підтримувати фізичне й психологічне здоров'я. У цьому аспекті фізична культура виступає не просто засобом зміцнення організму, а й ефективним інструментом соціалізації та громадянського становлення особистості.

За результатами досліджень О. Деминської [6], заняття фізичною культурою і спортом сприяють розвитку морально-психологічних якостей, що є основою патріотизму, зокрема волі, взаємодопомоги, колективізму, почуття гідності та честі. Спортивна діяльність, зокрема тренування, змагання та військово-спортивні заходи, формує відповідальність за команду, вміння працювати на спільний результат, що є важливою складовою патріотичного світогляду здобувачів вищої освіти.

Зокрема Г. Васянович [2] підкреслює, що післявоєнний розвиток виховних процесів має ґрунтуватися на принципах гуманізму, національної єдності та безперервності патріотичного становлення особистості. Завдяки своїй соціальній природі фізична культура і спорт можуть стати одними з базових інструментів цього процесу, виховуючи молодь у дусі сили, честі й гідності. Фізична культура й спорт можуть виступати не лише засобом виховання, а й ефективним

інструментом психологічної реабілітації молоді, яка зазнала воєнних травм. Відновлення психоемоційного стану через рухову активність, колективну взаємодію та позитивне спілкування сприяє формуванню стійкої національної ідентичності.

На думку О. Савченко [14], спорт може стати основою морального й психологічного відновлення суспільства, зокрема молоді, яка пережила наслідки війни. Спортивні ініціативи сприяють згуртуванню громад, формуванню спільної мети та почуття гордості за власну державу.

З огляду на актуальність зазначеної проблеми **мета** дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні засобів і форм роботи, які забезпечують ефективність національно-патріотичного виховання студентської молоді, зокрема у процесі занять фізичною культурою і спортом.

Методи дослідження. Аналіз науково-методичної літератури, порівняльний аналіз, узагальнення та систематизація, абстрагування й конкретизація.

Виклад основного матеріалу. Фізичне виховання володіє потужним виховним потенціалом, оскільки сприяє розвитку таких якостей, як витривалість, дисциплінованість, відповідальність, уміння працювати в команді, що є важливими складовими патріотичної свідомості. Використання засобів фізичної культури, зокрема національних видів спорту, військово-прикладних вправ, а також організація спортивно-масових заходів патріотичного спрямування, сприяє формуванню у студентів активної громадянської позиції, готовності до служіння суспільству та державі. Засоби фізичної культури сприяють не лише розвитку фізичних якостей, вони формують морально-вольові риси, що необхідні для сучасного громадянина України, такі як мужність, витривалість, самодисципліна, відповідальність і командний дух. Сучасне патріотичне виховання має виконувати випереджувальну роль у демократичному розвитку суспільства, сприяти відродженню національної культури, подоланню проявів соціальної деградації та формуванню високих моральних якостей молоді, зокрема совісті, людяності, почуття власної гідності та відповідальності за власні вчинки. Водночас ефективно впровадження патріотичного компонента в процес фізичного виховання потребує подальшого наукового обґрунтування й удосконалення практичної діяльності. В практиці закладів вищої освіти недостатньо реалізується системний підхід до патріотичного виховання засобами фізичної культури і спорту.

В умовах воєнного стану доцільним є впровадження в освітній процес елементів військово-прикладної підготовки, таких як стройові вправи, туристичні походи, основи виживання в польових умовах, військово-спортивні ігри. Подібні форми фізичної діяльності не лише зміцнюють фізичне здоров'я, а й сприяють формуванню готовності до служіння державі та усвідомленню національної ідентичності через практичну діяльність.

Перспективи розвитку патріотичного виховання тісно пов'язані з оновленням змісту та методики фізичного виховання. Зокрема, М. Приходько [13] наголошує на необхідності переходу від традиційних форм спортивної діяльності до інтегративних програм, що поєднують фізичний розвиток, психологічну підготовку та формування громадянських компетентностей. Такі програми можуть передбачати проведення військово-спортивних змагань, наближених до реальних умов (марш-кидки, орієнтування на місцевості, елементи стрілецької підготовки), організацію спортивно-патріотичних таборів, у яких поєднуються тренування з вивченням історії України, національної символіки та традицій, а також проведення патріотичних спортивних акцій і флешмобів, присвячених українським героям, державним святкам та визначним подіям визвольної боротьби. Дієвою складовою патріотичного виховання молоді є змістовне проведення дозвілля та впровадження практик особистісного розвитку.

Перспективним напрямом є розроблення та впровадження державних програм патріотичного виховання засобами фізичної культури і спорту. Такі програми доцільно спрямувати на підготовку фахівців фізичного виховання, які володітимуть компетентностями у сфері патріотичного та військово-прикладного виховання; інтеграцію патріотичних компонентів у навчальні програми закладів середньої та вищої освіти; підтримку місцевих ініціатив спортивних клубів, секцій і турнірів патріотичного спрямування; організацію всеукраїнських спортивно-патріотичних заходів, присвячених пам'яті захисників України.

Важливим сучасним напрямом розвитку національно-патріотичного виховання є використання цифрових технологій. Онлайн-платформи, соціальні мережі та відеоуроки з фізичної підготовки створюють додаткові можливості для поширення патріотичних ідей, популяризації українського спорту та вшанування героїв-захисників. За словами О. Гончарук [5], цифрові сервіси

дають можливість залучати молодь до дистанційної участі в спортивних заходах, флешмобах і марафонах, що сприяє об'єднанню студентів із різних регіонів країни.

Підвищення ефективності національно-патріотичного виховання можливе також через партнерство між закладами освіти, спортивними федераціями та громадськими організаціями. Об'єднання зусиль у сфері популяризації українського спорту, розвитку волонтерських ініціатив і підтримки ветеранів сприятиме зміцненню моральних основ держави. Сьогодні мова дійсно йде про дієвий патріотизм і відчуття людини громадянином своєї країни, яка виборює свободу й незалежність на полі бою, в тилу, в інформаційній війні. Особливо актуальним нині є проведення різноманітних заходів, спрямованих на утвердження єдності й територіальної цілісності держави: всеукраїнські акції підтримки військовослужбовців, зокрема «Лист пораненому», організація виставок дитячих малюнків і плакатів «За мир в Україні», благодійні ярмарки зі збору коштів для допомоги військовим та родинам загиблих захисників. Сьогодні яскравим прикладом національно-патріотичного виховання є ігри Нескорених і бойовий хортинг [11]. Ігри Нескорених – це найбільший у світі міжнародний захід для ветеранів та військовослужбовців, які отримали поранення або захворювання, виконуючи свої службові обов'язки. Ігри об'єднують сотні бійців та їхні родини, стають майданчиком для взаємної підтримки та обміну досвідом, прикладом незламності духу захисників для сотні тисяч глядачів усього світу.

Окремої уваги заслуговує волонтерська діяльність педагогів, студентів і батьків, яка через реальну практичну допомогу сприяє налагодженню соціальних зв'язків, набуттю нових навичок та формуванню відповідальної патріотичної поведінки, моральних і духовних якостей, світогляду свідомого громадянина України. Саме через конкретні справи та особистісно орієнтовану діяльність формується любов до Батьківщини й стійкі патріотичні переконання. У процесі національно-патріотичного виховання здобувачів вищої освіти важливого значення набуває формування інфомедійної грамотності та розвиток навичок критичного мислення. Сучасна молодь постійно перебуває в цифровому середовищі, тому у виховній роботі доцільно приділяти увагу питанням інформаційної гігієни, кібербезпеки, протидії дезінформації та веденню боротьби на інформаційному фронті. Освітняни покликані навчити молодих громадян України орієнтуватися в інформаційному просторі, критично оцінювати отримані повідомлення, обирати надійні та достовірні джерела інформації, а також сформувати базові вміння протистояти ворожій пропаганді.

Висновки. Форми й методи патріотичного виховання є важливими інструментами формування громадянської зрілої особистості. Їх вибір має ґрунтуватися на принципах гуманізму, особистісної орієнтації, національної спрямованості та діяльнісного підходу. Отже, завдання педагогів закладів вищої освіти полягає не лише у передачі знань про історію та культуру України, а й створення умов, у яких студенти можуть діяти як патріоти, зокрема мислити, відчувати й діяти в інтересах своєї Батьківщини.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Патріотичне виховання в умовах війни: виклики і завдання. *Освітній дискурс*. 2022. № 3. С.11–18.
2. Васянович Г. Філософія виховання в контексті сучасних суспільних викликів. Львів: ЛНУ імені І. Франка, 2020. 210 с.
3. Військово-патріотичне виховання учнів у позакласній роботі: посібник / Уклад. М. Зубалій, В. Івашковський, О. Остапенко, М. Тимчик, Б. Шаповалов, З. Діхтяренко, І. Білоцерківець. Київ: Паливода А. В., 2016. 232 с.
4. Годзь О. В. Роль фізичної культури і спорту у патріотичному вихованні молоді. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4364/1/Godz.pdf>
5. Гончарук О. Цифровізація фізичного виховання як засіб розвитку національно-патріотичного потенціалу молоді. *Освітній простір України*. 2024. № 1. С.56–62.
6. Деминська О. Формування морально-вольових якостей молоді засобами фізичної культури. *Педагогіка і психологія*. 2023. № 2. С.45–51.
7. Дудка І. Патріотичне виховання студентської молоді як складова громадської діяльності вищого навчального закладу. *Витоки педагогічної майстерності*. 2015. Вип. 16. С.56–63.
8. Козловський І. Фізична культура як чинник військово-патріотичного виховання школярів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я*. 2022. № 1. С.19–25.
9. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України та Заходи щодо її реалізації до 2025 р. (нова редакція). URL: <https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylu-novu-kontseptsiyu-patriotichnogovyhovannya/> <https://drive.google.com/file/d/1B-dJxlljilNxfuy3jjq5n4ZVPeo4gZ8/view>

10. Кучай Т.П., Чичук А.П., Біда О.А. Патріотичний зміст виховання студентів. Вісник науки та освіти. 2 (20). 2024. С.887–899. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/9619/9672>
11. Муратова Т. Хортинг. Народжене в Україні унікальне бойове мистецтво. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/04/20/230409/>
12. Підгурська В. Патріотичне виховання здобувачів освіти як психологопедагогічна проблема. *Витоки педагогічної майстерності*. 2018. Вип. 21. С.152–157.
13. Приходько М. Інноваційні підходи до патріотичного виховання молоді засобами спорту. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. 2023. № 176. С.83–88.
14. Савченко О. Спорт як чинник національної консолідації у післявоєнний період. *Український соціум*. 2024. № 2. С.33–39.
15. Стратегія національно-патріотичного виховання (2019): затверджено Указом Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>
16. Тимчик М. В., Линник А. М., Гуляев А. М. Військово-патріотичне виховання здобувачів вищої освіти у процесі фізкультурно-масової роботи. *Науковий часопис НПДУ. Секція 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. № 6(151). 2022. С.154–157.
17. Третьякова Н. Психологічна реабілітація та патріотичне виховання молоді засобами фізичної культури. *Педагогічні науки*. 2021. № 7. С.101–108.

References

1. Andrushchenko, V. (2022). Patriotychne vykhovannia v umovakh viiny [Patriotic education in wartime: challenges and tasks]: vyklyky i zavdannia. *Osvitnii dyskurs*. № 3. S.11–18 [in Ukrainian].
2. Vasianovych, H. (2020). Filosofii vykhovannia v konteksti suchasnykh suspilnykh vyklykiv [Philosophy of education in the context of modern social challenges]. Lviv: LNU imeni I. Franka. 210 s [in Ukrainian].
3. Viiskovo-patriotychnne vykhovannia uchniv u pozaklasnii roboti [Military-patriotic education of students in extracurricular work]: posibnyk (2016). / Uklad. M. Zubalii, V. Ivashkovskiy, O. Ostapenko, M. Tymchyk, B. Shapovalov, Z. Dikhtiarenko, I. Bilotserkivets. Kyiv: Palyvoda A. V. 232 s [in Ukrainian].
4. Hodz, O.V. Rol fizychnoi kultury i sportu u patriotychnomu vykhovanni molodi [The role of physical culture and sports in the patriotic education of youth]. Retrieved from: [http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4364/1/ Godz.pdf](http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4364/1/Godz.pdf) [in Ukrainian].
5. Honcharuk, O. (2024). Tsyfrovizatsiia fizychnoho vykhovannia yak zasib rozvytku natsionalno-patriotychnoho potentsialu molodi [Digitalization of physical education as a means of developing the national-patriotic potential of youth]. *Osvitnii prostir Ukrainy*. № 1. S. 56–62 [in Ukrainian].
6. Demynska, O. (2023). Formuvannia moralno-volovykh yakosti molodi zasobamy fizychnoi kultury [Formation of moral and volitional qualities of youth through physical education]. *Pedahohika i psyholohiia*. № 2. S.45–51 [in Ukrainian].
7. Dudka, I. (2015). Patriotychne vykhovannia studentskoi molodi yak skladova hromadskoi diialnosti vyshchoho navchalnogo zakladu [Patriotic education of student youth as a component of the public activities of a higher educational institution]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*. Vyp. 16. S.56–63 [in Ukrainian].
8. Kozlovskiy, I. (2022). Fizychna kultura yak chynnyk viiskovo-patriotychnoho vykhovannia shkolariv [Physical culture as a factor in the military-patriotic education of schoolchildren]. *Fizychnne vykhovannia, sport i kultura zdorovia*. № 1. S.19–25 [in Ukrainian].
9. Kontsepsiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy ta Zakhody shchodo yii realizatsii do 2025 r. (nova redaktsiia) [The Concept of National-Patriotic Education in the Education System of Ukraine and Measures for Its Implementation by 2025 (new edition)]. Retrieved from: <https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylonovu-kontsepsiyu-patriotychnogovyhovannya/ttps://drive.google.com/file/d/1B-dJxlljilNxfuy3jjq5n4ZVPeo4gZ8/view> [in Ukrainian].
10. Kuchai, T.P., Chychuk, A.P., Bida, O.A. (2024). Patriotychnyi zmist vykhovannia studentiv [Patriotic content of students' education]. *Visnyk nauky ta osvity* 2(20). S.887–899. Retrieved from: <https://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/9619/9672> [in Ukrainian].
11. Muratova, T. Khortynh. Narodzhene v Ukraini unikalne boiove mystetstvo [A unique martial art born in Ukraine]. Retrieved from: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/04/20/230409/> [in Ukrainian].
12. Pidhurska, V. (2018). Patriotychne vykhovannia zdobuvachiv osvity yak psyholohopedahohichna problema [Patriotic education of students as a psychological and pedagogical problem]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*. Vyp. 21. S.152–157 [in Ukrainian].
13. Prykhodko, M. (2023). Innovatsiini pidkhody do patriotychnoho vykhovannia molodi zasobamy sportu [Innovative approaches to patriotic education of youth through sports]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu*. № 176. S.83–88 [in Ukrainian].
14. Savchenko, O. (2024). Sport yak chynnyk natsionalnoi konsolidatsii u pisliavoienni period [Sport as a factor of national consolidation in the post-war period]. *Ukrainskyi sotsium*. № 2. S. 33–39 [in Ukrainian].
15. Stratehiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia [Strategy of national-patriotic education] (2019): zatverdzheno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 18 travnia 2019 roku № 286/2019. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text> [in Ukrainian].

16. Tymchyk, M. V., Lynnyk, A. M., Hulciaiev, A. M. (2022). Viiskovo-patriotychne vykhovannia zdozvachiv vyshchoi osvity u protsesi fizkulturno-masovoi roboty [Military-patriotic education of higher education students in the process of physical education and mass work]. *Naukovyi chasopys NPDU. Sekriia 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fyzyczna kultura i sport)*. № 6(151). S. 154–157 [in Ukrainian].

17. Tretiakova, N. (2021). Psykholohichna reabilitatsiia ta patriotychne vykhovannia molodi zasobamy fizychnoi kultury [Psychological rehabilitation and patriotic education of youth through physical education]. *Pedahohichni nauky*. № 7. S. 101–108 [in Ukrainian].

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 22.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.05.2026